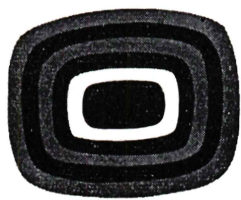


vinna anställning som extra ordinarie eller ordinarie tjänsteman men med klausul för invaliditet orsakad av diabetes. I detta senare fall skulle en sjukpension enl. statens pensionsreglemente (SPR) utbytas mot en förtidspension enl. lagen om allmänna försäkringen (LAF). Frågan har stor räckvidd och kan komma att nödvändiggöra en författningsändring. Utredaren delar dock den tvekan som framförts av statens nämnd för par-

tiellt arbetsföra huruvida förutsättningar föreligger för införandet av en begränsning av pensionsrätten på ordinarie tjänst, som är tillsatt medelst fullmakt eller konstitutorial.

Unga diabetiker med fullgod arbetsförmåga bör i princip vara lika berättigade med andra ungdomar vid all utbildning under förutsättning att sjukdomen icke gör dem olämpliga i det yrke utbildningen syftar till.



FRÅGOR FÖR DAGEN

Sjuksköterskebrist och lönedifferentiering

En livlig debatt har uppflammat kring ett förslag av *docent Ragnar Frykholm* vid neurokirurgiska kliniken på Södersjukhuset. Det har visat sig nära nog omöjligt att besätta operationsskötersketjänsterna vid kliniken med påföljd att kliniken tidvis måst stängas. *Docent Frykholm* har med skärpa framhållit att alla tänkbara åtgärder måste vidtas för att skaffa fram sjuksköterskor även på de hårda tjänsterna. Bl. a. föreslår *docenten* en starkare lönedifferentiering så att t. ex. operationssköterskor med deras ansträngande och ansvarsfulla uppgift och långa jourpass skulle avlönas väsentligt bättre än sjuksköterskor i jämförelsevis mindre påfrestande anställningar. Förslaget innebär egentligen ingenting annat än vad som fortlöpande sker på arbetsmarknaden i form av löneglidning där svårbesatta befattningar betalas bättre för att överhuvud taget locka några sökande.

Svensk Sjuksköterskeförenings ombudsman *Astrid Krokstedt* har

opponerat mot detta förslag och påstått att sjuksköterskorna icke skulle fackligt vilja acceptera en sådan differentiering. Man kräver i stället ökade löner över lag samt bättre jourersättning. Sjuksköterskebristen under sommaren är dåligt redovisad, ty medicinalstyrelsens statistik hänför sig till 1 april och 1 oktober. Den ger ett statistiskt genomsnitt men belyser inte var bristen är som värst, inte heller registreras den svåraste bristtiden.

Rektor *Ingegerd Halling* vid Sjuksköterskeskolan i Umeå understryker det farliga i att driva avdelningar med alltför liten personalstyrka. Man sliter för hårt på den kvarvarande personalen så att även denna slutar. Även avdelningssköterskan har en mycket svår och krävande uppgift med många patienter, som under en kort vårdtid intensivt vårdas och har dessutom en stor personalstab att handleda, undervisa och organisera. Femdagarsvecka och hela arbetsskift, bättre möjligheter till barntillsyn, goda serviceanordningar för personal med obehagligt arbetstid och nattarbete är rektor *Hallings* recept mot sjuksköterskebristen.

Ordföranden i Svensk sjuksköterskeförening *Gerd Zetterström-Lagervall* kan i princip acceptera viss lönedifferentiering och har inför förhandlingarna 1964 ingivit yrkanden som innebär en spännvidd på sju lönegrader. Sjuksköterskeföreningen vill göra avväganden som syftar till att hälso- och sjukvården i sin helhet utvecklas

och fungerar men att skaffa personal till ett speciellt svårförsörjt arbetsområde är icke den fackliga organisationens uppgift utan arbetsgivarens.

Diskussionen har livligt kommenterats i pressen. Dagens *Nyheter* understryker att det inte är frågan om att "den ena kategorien av sköterskor skulle göra ett sämre arbete än den andra. Vad det gäller är att vissa typer av tjänster ter sig speciellt litet lockande till följd av särskilt betungande arbetsförhållanden och att detta bör motvägas av bättre löneförmåner."

Stockholms-Tidningen anser att *docent Frykholms* argumentering inte strider mot fackföreningsrörelsens krav på solidarisk lönepolitik. LO:s landssekreteriat har betonat att "man måste ta hänsyn till bl. a. olika arbetens svårighetsgrad och förekomsten av skiftesarbete." Fler-talet av de drygt 7.000 icke aktiva sjuksköterskorna kan icke ta tjänster som innebär dygnslånga arbetspass. "Den olämpligt organiserade arbetstiden utgör ett så effektivt hinder att en gift sköterska med barn inte anser sig kunna söka tjänsten även om den är mycket bra betald. Medan tidigare bara drygt en tredjedel av sköterskorna var gifta har andelen gifta nu stigit till över 60 procent. Kåren be-folkas inte längre av ogifta kvinnor vilka betraktar sin uppgift som ett kall — arbetsförhållandena måste ock anpassas därefter."

Svenska Dagbladet understryker det berättigade i *docent Frykholms* önskemål, men framhåller: "De

kommunala arbetsmarknadspolitikerna och deras experter markerar sin tveksamhet — inga är mer ängsliga än de för åtgärder, som skulle kunna leda till konsekvenser på andra löneområden." Tidningen framhåller också nödvändigheten att revidera de skatteregler som gör inkomstökningar till stor del illusoriska inte minst för många av sjuksköterskorna. Tidningen vänder sig också mot argumentet att två sjuksköterskor med samma utbildning skall ha samma lön vilket fält de än väljer, en princip som ju icke tillämpas någonstades annars på arbetsmarknaden. Värderingen av varje prestation bör komma till uttryck inte bara i form av övertidsersättningar och liknande förmåner utan också i form av differentierade löner. Det ekonomiska utbytet av deltidstjänster är också uppenbarligen alldeles för dåligt för att de önskade effekterna skulle kunna uppnås. Exempel visar att en deltidanställd sjuksköterska sedan hon behövt skaffa hemhjälp, betalat resor och skatter inte får någon behållning alls av sin tjänst utan t. o. m. kan få lov att satsa egna medel för att få det att gå ihop.

Tidningen Arbetet tycker sig ha märkt att situationen denna sommar på sjukhusen är något bättre än i fjol t. ex. i Lund där man i år inte behövt stänga den neurokirurgiska kliniken. Att tillämpa en annan speciell beskattningsform för sjuksköterskor än för andra löntagare är helt verklighetsfrämmande. Bättre arbetstid, bättre arbetsfördelning mellan kvalificerad och mindre kvalificerad arbetskraft och liknande åtgärder är tidningens recept mot sjuksköterskebristen.

Expressen klandrar inrikesminister Johansson för hans passivitet i sjuksköterskefrågan. Statsrådet har erkänt att antalet tjänster under en sjuårsperiod ökat med 4.500 men antalet sjuksköterskor bara med 3.500. "Han vet dessutom att den nya semesterlagen och en fram-

tida övergång till 40-timmarsvecka hotar att ytterligare förvärra denna baklängesutveckling. Ändå karakteriserar han läget som inte helt tillfredsställande men ändå relativt hyggligt. Ordvalen är cyniska."

Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning illustrerar situationen med statistik från Vasa sjukhus där den 10 maj 814 patienter stod på väntelista varav 185 män och 629 kvinnor, vissa av dem på väntelista sedan slutet av juli förra året. Vid neurokirurgiska kliniken på Sahlgrenska sjukhuset får 184 patienter vänta mer än tre månader, bland dem 56 patienter med tumörer i hjärna och ryggmärg. Vid kirurgiska kliniken är väntetiden för elakartade tumörer mer än tre månader för 32 patienter.

Civilingenjör Strömberg, organisationskonsult i Göteborg, har framlagt ett förslag om arbetsvärdering i sjukvården. Sådan äger rum inom industrin, där en kommitté med representanter från både arbetsgivare och arbetstagare gått igenom olika arbetsuppgifter och poängvärderat dem med hänsyn till fysisk och psykisk ansträngning, krav på fysisk och psykisk skicklighet inklusive utbildning och praktik, ekonomiska värden, arbetets kvalitet, egen och annans säkerhet, obehag i form av obekvämlighet, smuts, buller osv. Det har visat sig att arbetsgivare och arbetstagare haft mycket lätt att i kommittéerna komma överens om den inbördes graderingen av uppgifterna i denna skala. Den läggs sedan till grund för en differentiering av lönerna, sedan man vid förhandlingsbordet enat sig om den totala lönesumma som kan fördelas. När man gjort undan en sådan gradering och arbetsvärdering underlättas sedan förhandlingsarbetet avsevärt, som erfarenheten visat.

Utredning om läkemedels-handeln

Inrikesminister Johansson har

tillsatt en enmansutredare, apotekare Rune Lönngren i Stockholm, för att framlägga förslag i riktning mot ett större samhällsengagemang i fråga om läkemedelsdistributionen. I direktiven sägs att man bör allvarligt överväga att centralisera droghandelsverksamheten till ett statsägt monopolföretag, vilket skulle kunna hålla kostnaderna under bättre kontroll. Den totala läkemedelskonsumtionen i landet uppgår i dag till omkring 500 milj. kronor om året varav cirka 200 milj. kronor betalas av försäkringsmedel eller stat och kommun. I fråga om läkemedelsindustrin har statsrådet blivit övertygad att den bör fortsätta sin drift i nuvarande form både med hänsyn till den omfattande läkemedelsforskning som industrin driver och med hänsyn till de goda möjligheter att göra sig gällande på exportmarknaden som svensk läkemedelsindustri visat sig ha. Några mer djupgående förändringar i apotekens verksamhet i förhållande till kunderna är inte att vänta i detta sammanhang.

Dagens Nyheter pekar på svårigheten att ordna en verklig konkurrens på lika villkor mellan privata och statliga företag inom läkemedelsdistributionen och understryker att det viktigaste ändå är en systematisk forskning i fråga om nya läkemedel. Det vore värdefullt om universitetsklinikerna och statens farmaceutiska laboratorium fick större resurser att behålla vetenskapare som nu vanligen köpes över till industrierna. Grundforskning och målforskning skulle då kunna bedrivas utan kommersiella hänsyn. Resultaten borde ställas till industriernas förfogande mot att de i någon form bidroge till finansieringen, och själva skulle de givetvis parallellt bedriva eget utvecklingsarbete. Ett sådant samarbete borde kunna resultera i bättre mediciner till lägre kostnader, något som ett förstatligande av själva läkemedelsproduktionen säkert inte skulle medföra. Det är bara genom

en bred, systematisk forskning — och slumpresultat — som landvinningar kan göras. Här måste mycket satsas för att något skall vinna.

Legitimerade optiker

Från den 1 januari 1964 får optiker legitimation av medicinalstyrelsen och räknas därmed till medicinalpersonal och riskerar straff om de handlar i strid mot gällande bestämmelser. Den högre optikerkursen som drivs i Stockholm i regi av Svenska ögonläkarföreningen blir troligen så småningom utbildningskrav för legitimation. Utbildningen börjar med en förberedande 4-årig skola i Vällingby varefter krävs praktikår innan man kan komma in på den högre optikerkursen, vilken varar 6 veckor. Denna omsätter för närvarande 180 elever per år, vilket väl räcker.

Förebyggande socialvård

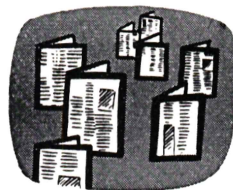
Sociala Meddelanden påpekar i en ledare att människovård har blivit en reell samlingsrubrik för en rad olika yrken, inte minst inom de enskilda företagens konsultverksamhet. Det är nödvändigt att klyftan mellan arbetslivet och socialvården överbygges. Den förebyggande socialvården bör börja på arbetsplatserna. Socialvården borde förgrena sig in i fabriker och verkstäder. Här skulle utvecklas arbetsvård i samarbete mellan socialvårdande tjänstemän med expedition i fabrikshallen å ena sidan och representanter för av arbetsledningen och den lokala fackorganisationen utsedda medhjälpare med gott omdöme och beredvillighet att hjälpa kamrater i svårigheter å den andra sidan. Grundregeln för modernt socialt arbete är att bistå en människa i samförstånd med henne själv och därför framhävs på alla håll nödvändigheten av specialkunnande om människobehandling.

Smittkoppsepidemien

Försommarens smittkoppsepidemi i Stockholm med 25 kända fall varav 4 med dödlig utgång, har livligt diskuterats i pressen. Alla de allvarligt insjuknade hade dåligt vaccinationsskydd. De 5 insjuknade som hade revaccinerats fick alla sjukdomen i mycket lindrig form. De ökade kommunikationerna framför allt med flyget innebär ständiga smittrisker t.ex. från Indien där koppfallen uppgår till ca 5.000 om året. USA kräver giltigt vaccinationsintyg för alla inresande, vilket tidningen Sydsvenska Dagbladet rekommenderar även för svenskt vidkommande, liksom också den tyska metoden att revaccinera alla barn i tolvårsåldern. Stockholms-Tidningen betonar att det är hög tid att vaccinering och andra hälsovårdande åtgärder faller under sjukvårdersättningen samt att ett bättre permanent skydd är önskvärt. Det kan inte försvaras att den halva befolkningen som inte gör militärtjänst är nästan helt utan immunitetsskydd. Den aktuella epidemien har främst drabbat kvinnor.

Medicinsk expert i LO

Det har redan tidigare varslats om att LO hade för avsikt att anställa en medicinsk rådgivare. Nu har detta skett i det att med. lic. Erik Bolinder, industriläkare vid Svenska Metallverken i Västerås, anställts för att tillträda sin tjänst under våren 1964. Det kan förväntas att LO:s medicinske expert kommer att kunna göra väsentliga insatser i sin nya verksamhet. Han är i sina bästa år men har redan en omfattande erfarenhet från sin läkarverksamhet vid ASEA och Svenska Metallverken och även som sakkunnig i Europarådets kommitté som arbetar med yrkesmedicinska problem. Bolinder är född 1921, blev med. lic. 1947 och har under ett antal år varit ombudsman och sekreterare i Svenska industriläkareföreningen.



UR PRESS-DEBATTEN

"Fri abort"

Folkpartiets ungdomsförbund har gått i täten med en resolution till förmån för s.k. fria aborter och Socialdemokratiska studentförbundet har icke dröjt med att även yrka fri rätt till abort för alla kvinnor som så önskar. En debatt som i vissa delar knappt ens gersken av saklighet har sedan förslaget ställts pågått i Dagens Nyheter. Hela frågans behandling ger intryck av partipolitisk agitation inför en ny genomgång av abortlagens bestämmelser, vilket icke torde kunna underlåtas sedan riksdagen beslutat om den femte abortindikationen.

Det skulle inte förvåna om en sådan diskussion utvecklas till en partiklyvande sak. Hela debatten har hittills förts i huvudsak av smärre demagoger, som trots ytliga inlägg pockat på plats och hänsyn. Varje allvarligt och kunnigt inlägg avfärdas som reaktionärt. Det vill synas som om de sensationssugna debattörerna hade svårt att finna vettiga diskussionsämnen. I stället nöjer man sig med de chockeffekter man kan nå.

Aftonbladet skriver apropå den aktuella diskussionen om de 'farliga illegala aborterna'.

Frågan om kvinnans rätt att själv bestämma om abort är inte så enkel att det enbart gäller en självklar liberal princip om individens frihet. Det är fråga om ett beslut som ska fattas under svåra psykiska omständigheter, ibland under stark påverkan från omgivningen